

Summary

In this article the problem definitions of "personality", "creative person" are considered. Determined that the person presents a complex human characteristics. It consists of internal components, which are formed in the process of human development. The structure of the creative personality is proposed. This structure can be used to develop a training system for future food industry professionals in creative activities.

Ключові слова: особистість, творча особистість, структура творчої особистості, система професійної підготовки майбутніх фахівців харчової галузі.

Ключевые слова: личность, творческая личность, структура творческой личности, система профессиональной подготовки будущих специалистов пищевой отрасли.

Key words: personality, creative personality, structure of creative personality, system training of future professionals' food industry.

Подано до редакції 18.03.13.

УДК 37.014.5

©2013

Немченко С.Г.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ СУЧАСНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін в політичному, економічному житті нашої держави. Саме тому у суспільстві розпочався якісно новий етап: стали першочерговими і по-новому розглядаються науково-технічні, інформаційні, політехнічні, екологічні, духовні та моральні аспекти життя. Набувають нового звучання і проблеми освітньої політики, основною тенденцією якої є корінне реформування школи на демократичних засадах.

Сучасні тенденції розвитку системи освіти спрямовані на створення цілісної педагогічної системи, компоненти якої взаємозалежні й спрямовані на високій рівень навчання, розвиток та виховання молоді. Це потребує від загальноосвітнього навчального закладу використання прогресивних інноваційних технологій, які забезпечать кожній дитині можливість виявити себе як особистість, а кожному вчителю – знайти ефективні методи роботи.

З метою вирішення зазначених проблем в Україні активно здійснюються заходи, що покликані докорінно змінити на краще стан освіти. Указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" передбачено здійснення заходів для подальшого розвитку освіти в Україні, інтеграції в європейський освітній простір, створення умов для забезпечення доступу громадян до якісної освіти, утвердження високого статусу педагогічних працівників у суспільстві. Тому й адміністрації загальноосвітнього навчального закладу потрібні нові підходи до здійснення управлінської діяльності та прийняття виважених рішень.

Перед керівниками шкіл постають нові завдання, які потребують умінь аналізувати великий обсяг фактичного матеріалу, узагальнювати тенденції, прогнозувати розвиток педагогічної системи школи, приймати рішення, організувати їх виконання, оцінювати результати.

Керівники шкіл все більш відчують вплив ринкових відносин, усвідомлюють, що управлінські процеси не обмежуються внутрішкільним управлінням. Посилюється вплив соціуму, громадськості на управлінську діяльність.

Окремої уваги керівників шкіл потребує управління людськими ресурсами, залучення педагогів, батьків, учнів до вирішення шкільних проблем. За таких умов діяльність керівників шкіл значно ускладнюється, оскільки вони вже не є пасивними виконавцями формальних інструкцій і вказівок.

Практика показує, що більшість керівників шкіл добре усвідомили необхідність власної активності, самостійності, що вони повною мірою відчують відповідальність за прийняті рішення. Тому актуалізується проблема нових тенденцій управлінської діяльності керівників шкіл.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Ця проблема знайшла певне відображення в дослідженнях провідних учених та практиків минулого і сучасного: Ю.К.Бабанського, В.П.Беспалька, В.І.Бондаря, О.І.Бугайова, Л.І.Даниленко, Г.В.Єльникової, Б.І.Коротяєва, В.І.Лугового, В.М.Мадзігона, В.І.Маслова, В.В.Олійника, В.С.Пікельної, В.В.Сгадової, Н.Ф.Тализіної, В.О.Якуніна та ін. Теорія адаптивного управління розглядалася в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Г. Єльникової, Г. Полякової, П. Третьякова, Т. Шамової, Є. Ямбурга, та ін.

Технології освітнього процесу вивчалися такими провідними вченими як В. Беспалько, Л.Даниленко, Г.Єльникова, В.Євдокимов, Т.Ільїна, І.Лернер, В. Монахов, Г.Сєлєвко, Т.Назарова та ін. Поняття коучингу (як ефективної технології професійного розвитку) розкривалося багатьма зарубіжними науковцями та практиками (Т.Голві, П.Зеусом, Т.Леонардом, Р.Кілбургом, Дж. Уйтмором, та ін.).

У наукових працях В.Бондаря, В.Григораш, Г.Єльникової, О.Касьянова, Б.Кобзаря, Ю.Конаржевського, М.Кондакова, О.Мармаза, В.Маслова, Є.Павлютенкова, М.Портнова, Н.Сунцова, П. Фролова, П.Худомінського та інших учених загострюється проблеми теорії і практики шкільного управління.

Незважаючи на досить значну кількість праць із питань соціальних, педагогічних та психологічних методів управління у навчальних закладах, залишається недостатньо висвітлена проблема управління діяльністю педагогічними підсистемами вищої школи в цілому, не розроблено, науково не обґрунтовані технології рефлексивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників задля максимального розкриття потенціалу, реалізації інтелектуальних, культурних, творчих можливостей та забезпечення конкурентоздатності учасників освітнього процесу вищої школи. У педагогічній науці тільки починається систематизоване дослідження різних аспектів цієї проблеми, що відбивається на якості роботи вищих навчальних закладів та гальмує процес розвитку управління підсистемами та їх адаптацією до сучасних соціально-економічних умов в Україні і світі.

Але не дивлячись на фундаментальність вище перерахованих досліджень аналіз практичної діяльності шкіл свідоцтвує про те, що у більшості випадків зміни у управлінську діяльність вносяться з допомогою різноманітних інновацій.

В той же час інновації часто не відповідають гуманістичної спрямованості школи, яка виявляється у визнанні самоцінності іншої особистості, у повсякденній співпраці, професійній взаємодії суб'єктів педагогічного процесу. Постає нагальна необхідність пошуку не модернізованої управлінської діяльності, а нової сучасної управлінської парадигми, яка б відповідала сучасним потребам.

Формулювання цілей статті... полягає у визначенні існуючих проблем в практиці управління.

Виклад основного матеріалу дослідження... Згідно з О.Авіловим на цей час існують доволі суттєві проблеми в практиці управління і серед них по-перше необхідно виокремити наступні:

Управління, як специфічна діяльність практики, часто не відповідає проблемам та завданням, що виникають перед ним (керівники загальноосвітніх шкіл недостатньо озброєні професійно, але відповідно до службових обов'язків є "останньою інстанцією", тому примушені приймати рішення, використовуючи при цьому типові зразки, знаходяться у постійному пошуку якоїсь системи).

Фактично така установка спрямована на спрощення ситуації стає для суб'єктів управління засобом позбавитися від проблем, а не засобом їх вирішення. Це породжує негативні наслідки, у вигляді керованих суспільних процесів – відбувається невиправдана уніфікація та стандартизація, що поглинає "природну тканину" цих процесів.

У зв'язку з цим дуже важливо перенести акценти наукових досліджень на антропологічні, соціальні напрямки взагалі, та проблеми управління загальноосвітньою школою зокрема. Підтвердження цього висновку ми знаходимо у П.Друкера "Фундаментом сучасного суспільства, людських відносин є не технології, і не інформація... Фундаментом сучасного суспільства, людських відносин є керована організація як суспільний інститут, метою якого є досягнення результату"[3, с. 4].

Існування різноманітних теорій управління, які застосовуються в практиці, але не відповідають сучасності (на цей час склалась визначена еkleктичність до підходів в управлінні, але в той же час можливо підкреслити, що кількість таких підходів не дуже багаточисельна, у порівнянні з фізикою, медициною, біологією).

Управління не володіє достатньо відпрацьованими предметами та методами, які б створювали сталий науковий каркас – парадигму управління – та виключали би електику не дивлячись на різноманітність підходів у цій області. О.Авілов, дуже вдало порівнює цю ситуацію з ситуацією, що склалася у психології та характеризується поглядом, що висловив О.Леонтьєв [7, с. 90-91] "Головне, що характеризує сучасну світову психологію, – це велетенська прірва між горами, монбланами фактів, що накопичується щоденно у сучасних лабораторіях та жебрацьким станом теоретичного, методологічного фундаменту нашої науки. Робиться багато тонких, розумних та корисних робіт – і все це на тлі дивовижного методологічної безтурботності.

Гостра, невідкладна потреба психології сьогодення – знайти теоретичні орієнтири, без яких самі кращі конкретні дослідження неминуче залишаються недалекозорі, не пов'язані між собою, та не ведуть до єдиної мети". Тому методологічне відпрацювання наукового обґрунтування управлінської діяльності – її предмета, метода та інших базових понять – є виключно актуальне у наш час.

Відсутність в управлінні наукових обґрунтувань: "Управління – це практична дисципліна. В управлінні на відміну від "класичних" природних наук, не має вічних законів.

У менеджменті є теорії і концепції, які є узагальненим досвідом управління, і якщо настає мить, коли теорія не підтверджується практикою, теорія відходить, як така, що відповідає дійсності" [2, с. 5]. Аналізуючи це висловлювання О.Виханського та О.Наумова, можливо зробити висновок про те, що дійсно на цей час, не існує науки управління, є скоріш за все інженерія управління, яка створює різноманітні засоби і методи, але не спирається на науку, в цьому можливо вбачати джерело чисельних труднощів у сучасній практиці управління. Це стосується, як управлінської практики взагалі так і практиці управління загальноосвітніми закладами.

Відсутність в управлінні орієнтації на людину, яка відповідає гуманним, моральним принципам (конкретного) суспільства. Як це не парадоксально, але багато дослідників, визнають той факт, що людство не використовує самий цінний ресурс – саму людину, як повноцінну, творчу, вільну особистість, що постійно розвивається.

Орієнтація практики управління на неповноцінного робітника – на так званий тип Х за Макгрегором, призводить до того, що такий тип і породжується такою практикою. Проблема керівництва ідеальним робітником (цілісного, успішного, професійно ефективного), як свідчить управлінська практика, є досить складна та досить актуальна на цей час.

Успішні, повноцінні люди у якості перших осіб, в тому числі і директори загальноосвітніх шкіл – є пріоритетом, як соціальним так і державним.

Непрофесійність управління. Пояснюючи це положення, можливо підкреслити, що тільки східна парадигма, стверджує, що професійність управління це не наукова дисципліна, а мистецтво, харизма.

Існує і інша думка, яка більш за все поширена на Заході та в країнах колишнього СРСР, що управління це перш за все адміністративне положення, основою якого є наявність влади.

Це на наш погляд, дуже хибна точка зору, тому що, як свідчить сучасність, люди які мають на цей час, дуже велику владу, не знають, що з нею робити. Ця ситуація не може бути пояснена тільки нездарністю можновладців, але великою часткою відповідальності, за цей стан наукового суспільства, яке дуже слабо підтримує практику управління дисциплінарно.

На нашу думку проблеми побудови та удосконалення діяльності керівників загальноосвітніх шкіл, повинні досліджуватися у трьох основних видах діяльності, а саме: практиці, проектуванні та науці. Розглянемо ці види:

Практика. Під практикою ми розуміємо будь-яку діяльність керівника загальноосвітньої школи, яка розглядається їм як смислова, цільова – як кінцева для себе, а не як допоміжна.

Для практики допускається відсутність зовнішньої потреби в ній. Потреба можлива бути особистісною для суб'єкту практики. Знати та діяти, це різні поняття. У кінцеву результаті "робити справу" складає дійсність практики. Практику не можливо пояснити наукою, у ній теорії у чистому вигляді не працюють, не працює і наукове передбачення.

В той же час, здібність суб'єкту практики до дії у значній мірі визначається його озброєністю проектними засобами та методами. Суб'єкт практики може відчувати незадоволеність у зв'язку з відсутністю адекватних методів і засобів, які дають йому пряму можливість діяти. У цьому випадку практик, щоб подолати свою незадоволеність, спрямовує свої зусилля на проектну діяльність.

Проектування. Як, на наш погляд дуже об'ґрунтовано, на проблему недооцінки в управлінській діяльності проектної діяльності вказує О. Казарновський [5].

Проектна діяльність з'явилась, як область, що здійснює зв'язок виробництва з наукою, але в наш час проектна діяльність орієнтована на більш широкий спектр діяльності – на практику.

Згідно з Г.Саймоном [1,с. 106] "Ми займаємося проектуванням, коли розробляємо засоби перетворення ситуації в більш привабливу для нас, а інтелектуальна діяльність, допомагає створювати штучні матеріальні об'єкти". Слід зазначити, що проектування власних професійних змін і ґрунтується на механізмі осмислення і аналізу власного досвіду, тобто рефлексії. Рівень сформованості професійної рефлексії стає ключовою кваліфікаційною характеристикою, без критичного погляду на себе, ефективність своєї діяльності не можливий особистий і професійний розвиток керівника, виявлення і осмислення причин своїх успіхів і невдач, успішного вирішення тактичних і стратегічних освітніх завдань.

Тому можливо зробити висновок, що проектування складає основу будь-якої професійної діяльності. Практична діяльність, у цьому випадку фактично зводиться до проектної діяльності, як діяльності по перетворенню природного у штучне. Згідно з Б.Кедровим [6] " У галузі практичної діяльності "природне" співпадає зі стихійним, з тим що нам дає природа, без участі людини, а "штучне" це щось усвідомлено виготовлене людиною з "природного" у своїх інтересах, згідно зі своїми потребами, з визначеною раніше метою".

Наука. Наукова діяльність повинна обмежуватися виробкою понять та пошуків законів, досліджуваного природного явища. Ці поняття та закони необхідні суб'єкту проектування, який це природне явище використовує при створенні засобів та методів, які необхідні суб'єкту практики. Як було вище вказано, в управлінні проектна діяльність часто не ідентифікується, тому засоби практики управління з'являються як результат наукової праці зі властивими їй особливостями: універсальністю та абстрактністю, тому введення подібних "засобів" у конкретну практику управління стає у більшості випадків складним процесом.

Висновки... Таким чином, можливо зробити висновок, що і суб'єкти цих 3 видів діяльності різняться між собою: суб'єкт практики – "людина, що діє", суб'єкт проектування – "людина, що створює", суб'єкт науки – "людина, що розуміє".

Розрізнення практики, проектування, науки, а також методології (філософії) важливо у зв'язку з тим, що багато значних для науки ідей можливо взяти у філософії, для проектування – в науці, для практики в проектуванні. Однак це відбувається ще доволі рідко. Крім цього все менш працює на вирішення цієї проблеми сучасна освіта, а це значить, що у фахівця (суб'єкта практики та проектування) сьогодні все менш шансів на ефективне використання ідей науки і тим більш філософії.

Література

1. Балабанов П. И. Методологические проблемы проекторочной деятельности / П. И. Балабанов. – Новосибирск : Наука. Сиб. отд-ние, 1990. – 200 с.
2. Виханский О. С. Практикум по курсу «Менеджмент» / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – М. : Гардарики, 1998. – 288 с.
3. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке. /П. Ф. Друкер. пер. с англ.. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2004. – 272 с.
4. Дункан Джек У. Основополагающие идеи в менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики. / Джек У.Дункан, пер. с англ. – М. : Дело, 1996. – 364 с.
5. Казарновский А. С. Организационное проектирование на предприятии : (Игровой подход) / А.С. Казарновский. – К. : Наукова думка, 1990. – 214 с.
6. Кедров Б. М. «Естественное» и «искусственное» в познании и деятельности человека / Б. М. Кедров // Вопр. философии. – 1958. – № 11. – С. 18-31.
7. Леонтьев К. «Византизм и Славянство» / К. Леонтьев // Избранное. – М. : Издательство : АСТ, 2007. – 571 с.

Анотація

У статті розглядаються методологічні проблеми пошуку сучасної управлінської парадигми. Проблеми побудови та удосконалення діяльності керівників загальноосвітніх шкіл, повинні досліджуватися у трьох основних видах діяльності, а саме: практиці, проектуванні та науці.

Аннотация

В статье рассматриваются методологические проблемы поиска современной управленческой парадигмы. Проблемы построения и усовершенствования управленческой деятельности руководителя общеобразовательной школы должны рассматриваться по трем основным видам деятельности: в практике, проектировании и науке.

Summary

The methodological problems of search of modern administrative paradigm are examined in the article. Problems of construction and improvement of administrative activity of leader of general school must be examined on three basic types of activity: in practice, planning and science.

Ключові слова: управління, практика, наука, проектування.

Ключевые слова: управление, практика, наука, проектирование.

Key words: management, practice, science, planning.

Подано до редакції 07.03.13.

УДК 378.3

©2013

Олійник М.І., Брухальська О. А.

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Одним із найважливіших ресурсів модернізації вітчизняної освіти розглядається сьогодні Болонська декларація, згідно якої результативність вищої освіти характеризується за трьома аспектами: академічною якістю (професійний, загальнокультурний та особистісно-розвивальний компоненти), конкурентоспроможністю та професійною мобільністю випускника вищого навчального закладу на ринку праці.

“В умовах нових соціально-економічних відносин, що все більше стверджують себе на Україні, педагогічна наука не може не порушувати питання професійної мобільності спеціалістів, бо ринок праці диктує підвищені вимоги до якості підготовки молодих фахівців, спроможних до конкурентної боротьби за робочі місця” [6, с. 25]. Визначеним тенденціям суттєво сприяє як політика, спрямована на створення відкритого європейського наукового простору, так і зацікавленість вищих навчальних закладів у формуванні мобільності студентів, викладачів та дослідників. Так, у європейському відкритому освітньому просторі створені умови для її подальшого розвитку. Вітчизняні університети також активно долучаються до реалізації міжнародних програм розвитку мобільності з метою підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів.

Сучасна система освіти характеризується варіативністю змісту освітніх програм та технологій їх реалізації. Для ефективного вирішення повсякденних питань навчально-виховного процесу у дошкільному закладі майбутньому вихователю необхідно розвивати у собі вміння реалізувати навчальну діяльність в умовах вільного вибору мети, змісту, методів та засобів її здійснення; володіти рефлексивною діяльністю, прийомами самопізнання, самоаналізу та самооцінки; навчитися мобілізувати зусилля на зміну ситуації, бачення можливих результатів (професійне самовдосконалення через розширення компетентностей, зміна професійних орієнтацій, зміна соціального середовища, життєдіяльності і т.д.), тобто розвивати готовність до професійної мобільності.

На сьогоднішній день активізація професійної мобільності сприяє забезпеченню зайнятості фахівців з вищою педагогічною освітою на міжнародному ринку освітніх послуг. У зв'язку з цим, забезпечення європейського рівня якості підготовки майбутніх педагогів-вихователів на основі формування у них готовності до професійної мобільності є актуальним.